Professori Tuula Linna

Eduskunnan lakivaliokunnalle

lausunto asiassa

HE 238/2021 vp laeiksi yrityksen saneerauksesta annetun lain ja yksityishenkilön velkajärjestelystä annetun lain muuttamisesta sekä niihin liittyviksi laeiksi

Kiitän lakivaliokuntaa tilaisuudesta saada lausua otsikkoasiassa. Esitän kunnioittaen seuraavaa.

1. Yleistä

Lakiehdotukset ovat perusteellisen ja asiantuntevan valmistelun tuloksia. Saneerausdirektiivin asettama kansallinen liikkumavara on kartoitettu huolellisesti. Lakiehdotukset on toteutettu tavalla, joka säilyttää kansallisen järjestelmän peruspiirteet ja antaa mahdollisuuden uudistaa niitä kansallisista tarpeista käsin. Esitys on niiltä osin ilmeisesti tarkoitus antaa vielä tämän vuoden kuluessa.

On tosin hieman vaikeaa hahmottaa kokonaisuutta, kun saneerausdirektiivin implementointi ja kansallisista tarpeista lähtevä yrityssaneerauslain päivittäminen toteutuvat peräkkäin. Olisi kuitenkin ollut lainvalmistelussa liian suuri kokonaisuus miettiä samaan aikaan sekä direktiivin vaatimuksia että kansallisia päivitystarpeita. Jo nyt HE 238/2021 vp kokonaisuus on niin laaja – ei niinkään säännösmäärältään vaan – perusteluiltaan, että tätä suuremman kokonaisuuden haltuun ottaminen olisi ollut erittäin vaativaa. Pidän siis perusteltuna sitä, että ensin pannaan täytäntöön saneerausdirektiivi ja sen jälkeen toteutetaan ilman direktiivin aiheuttamaa aikapainetta kansallinen osuus yrityssaneerauslain uudistamisesta.

Eri maissa on ilmeisesti toteutettu saneerausdirektiivin kansallinen implementointi eri tavoin, toisin sanoen, joko osana aiempaa saneerauslakia tai erillismenettelynä. Puheena olevassa hallituksen esityksessä on toteutettu sekamalli, jossa on varhaisen menettelyn säännöksiä osin koottuna yrityssaneerauslain sisään omikse a-luvuikseen, osin säännöksiä on hajasijoitettuna pykäliin lain eri osissa. Olisin pitänyt parempana koota kaikki varhaisen menettelyn säännökset omaan lukuunsa. Monissa laajoissa laeissa käytetään osastojakoa (ks. esim. osakeyhtiölaki). Tämän tapaisilla tekniikoilla laista olisi saatu rakenteellisesti selkeämpi. Nyt yrityssaneerauslaki on vaikeaselkoisesti rakennettu.

2. Suhde muihin lakeihin

Epäselväksi nähdäkseni jää se, saako varhainen saneerausmenettely samat oikeusvaikutukset muiden lakien katsannossa kuin perusmuotoinen saneeraus. Kun muissa laeissa säädetään yrityssaneerauksesta, tarkoitetaanko perusmuotoista saneerausmenettelyä, varhaista saneerausmenettelyä vai molempia?

Takaisinsaantilain (758/1991) 2.3 §:n mukaan, jos velallisen omaisuus luovutetaan konkurssiin hakemuksesta, joka on tehty yrityksen saneerauksesta annetussa laissa tarkoitetun menettelyn vireillä ollessa tai kolmen kuukauden kuluessa siitä, kun menettely on muusta syystä kuin saneerausohjelman vahvistamisen vuoksi lakannut, määräpäivänä pidetään lain 35 §:n 2 momentissa tarkoitettua päivää. Mainitun YrSanL 35.2 §:n mukaan määräpäivänä pidetään päivää, jona hakemus saneerausmenettelystä tehtiin tai, jos tuolloin oli vireillä hakemus velallisen asettamisesta konkurssiin, päivää, jona konkurssihakemus tehtiin.

Kysymys kuuluu, lasketaanko takaisinsaannin määräpäivä myös varhaisen menettelyn hakemuksen tekemisestä. Asialla on suuri käytännön merkitys.

Vastaavia kysymyksiä nousee myös lukuisten muiden lakien kohdalla. Ks. esim. L arvo-osuustileistä 13.3 §, maksunsaantilain (1578/1992) 3 a §, aravalaki (1189/1993) 38 §, työsopimuslain (55/2001) 7:7.1, osakeyhtiölain (624/2006) 16:8.1 (ja vastaava säännös asunto-osakeyhtiölaissa), yhteistoimintalain (334/2007) 51.3 §., jne.

Nähdäkseni esityksen heijastusvaikutuksia muuhun lainsäädäntöön ei ole otettu riittävästi huomioon.

3. Varhaisen menettelyn tarkoitus

YrSanL 1 §:ään otettaisiin selkeyttävä toteamus siitä, että menettely jakautuu kahteen väylään, varhaiseen menettelyyn ja perusmuotoiseen menettelyyn. Tämä lisäys hieman selventää lain systematiikkaa.

Olisin kuitenkin kaivannut 1 §:ään säännöstä siitä, mikä on varhaisen menettelyn tarkoitus. Tarkoitus ei voine olla aivan sama kuin perusmuotoisen menettelyn tarkoitus? Direktiivistä saisi varhaisen menettelyn tarkoitusta ilmentävän tekstin tiivistettynä.

4. Varhaisen menettelyn esteet

Direktiivin 4 artiklan 3 kohta antaa jäsenvaltioille option säätää elinkelpoisuustestistä, joilla saadaan sulkea pois velalliset, joilla ei ole elinkelpoisuusnäkymiä.

YrSanL 7.1 §:n 1 kohdan mukaan saneerausmenettelyä ei voida aloittaa, jos velallinen on maksukyvytön ja on todennäköistä, että maksukyvyttömyyttä ei saneerausohjelman avulla voida poistaa tai että sen uusiutumista ei voida torjua muuten kuin lyhytaikaisesti.

Vastaavaa säännöstä ei ymmärtääkseni sisälly ehdotettuun 4 c §:ään. Varhainen menettely voidaan siis aloittaa, vaikka olisi todennäköistä, ettei menettelyn avulla voida tilannetta korjata.

Elinkelpoisuustestiin liittyvä edellytys voitaisiin muotoilla kysymykseksi, voidaanko varhaisen menettelyn avulla todennäköisesti poistaa uhkaava maksukyvyttömyys. Joskus tilanne on ilmeisen korjauskelvoton, vaikka velallisen ei (vielä) voida todeta olevan maksukyvytön.

Ehdotetun YrSanL 4 d §:n mukaan varhaisesta menettelystä voidaan siirtyä perusmuotoiseen menettelyyn. Pidän merkittävänä riskinä sitä, että kun maksukykytesti puuttuu, usein joudutaan siirtymään perusmuotoiseen menettelyyn. Siirtyminen perusmuotoiseen menettelyyn edellyttää kuitenkin muun muassa, että selvittäjä on hankkinut suurimpien velkojien kirjallisen hyväksynnän.

Jonkin verran elinkelpoisuustestin puutetta korjaa se, että myös varhaisen menettelyn vaiheesta voidaan siirtyä konkurssimenettelyyn (ehd. 14 g §). Tällöin voidaan ainakin joissakin tapauksissa estää se, että

yrityksen varat käytetään toivottomaan varhaiseen menettelyyn niin, että velkojille ei jää konkurssissa enää jako-osuuksia.

On myös hyvä, että varhaisesta menettelystä voidaan siirtyä liiketoiminnan kokonaisuutena myyntiin (myynti *as a going concern*). Näin voidaan säästää – uuden omistajan käsissä – toimivia taloudellisia kokonaisuuksia. Kyseessä on silloin eräänlainen varhaisen vaiheen realisaatiosaneeraus.

5. Velkajärjestelylaki

Saneerausdirektiivi ei salli nollaohjelman pitämistä 5 vuoden mittaisena. On perusteltua, kuten esityksessä ehdotetaan, että nollaohjelman pituus muutetaan kaikkien velallisten osalta 3 vuoden mittaiseksi.

Uutta olisi se, että säädettäisiin 13 vuoden ”karenssiaika” uudelle velkajärjestelylle. Aika vaikuttaa pitkältä. Toisaalta asunnon säilyttämisen tilanteessa velkajärjestelyn maksuohjelman normaalipituus voi olla 10 vuotta (VJL 33 §). Perusteluissa lisäksi todetaan, että myös tätä esteperustetta koskevat VJL 10 a §:n mukaiset vastasyyt. Jos tällaisia vastasyitä on olemassa, uusi velkajärjestely voidaan myöntää 13 vuotta lyhyemmänkin ajan kuluttua. Tällöin velkajärjestelyn pituus ilmeisesti on aina 5 vuotta.

Pidän perusteltuna väliaikaista estettä koskevan VJL 9 a §:n muuttamista niin, että 18 kuukauden työttömyysjakso muutetaan 12 kuukauden työttömyysjaksoksi kaikkien velallisten osalta. On epätodennäköistä, että kukaan jättäytyy työttömäksi vuoden ajaksi vain velkajärjestelyn saadakseen. Velkajärjestelyn myöntäminen ei ole varmaa, joten sen varaan ei velallinen voi laskea.

6. Lakialoitteet

Lakialoite laiksi yksityishenkilön velkajärjestelystä annetun lain 9 a §:n muuttamisesta. Asia tulee korjatuksi hallituksen esityksessä.

Lakialoite laiksi konkurssilain 1 luvun 6 §:n ja 3 luvun 4 §:n muuttamisesta. Katson, että konkurssilakia ei tule muuttaa niin, että henkilökohtainen konkurssi mahdollistetaan. Asia hoidetaan Suomessa velkajärjestelylain kautta, joka on ymmärtääkseni kansainvälisesti hyvinkin velallismyönteinen.

Helsingissä 16.2.2022

Tuula Linna

prosessioikeuden professori, Helsingin yliopisto

tuula.linna@helsinki.fi

050 3119350